

Міністерство
освіти і науки
України

Міністерство освіти і науки України

Національний університет біоресурсів і
природокористування України
Механіко-технологічний факультет

Представництво Польської академії наук в Києві
Відділення в Любліні Польської академії наук
Академія інженерних наук України
Українська асоціація аграрних інженерів

**ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ
II МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

"Агроінженерія:

сучасні проблеми та перспективи розвитку"

(7–8 листопада 2019 року)

присвячена

90-й річниці з дня заснування

механіко-технологічного факультету НУБіП України

Київ – 2019

УДК 657:005:631

ОСНОВНИЙ КАПИТАЛ, ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Захарчук О. В.

Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»

Сучасний етап розвитку передових країн світу характеризується високотехнологічним аграрним виробництвом при достатньо високому рівні його забезпечення основними виробничими засобами. Своєчасне оновлення основних технічних засобів, обладнання, сільськогосподарських машин гарантує стійкий економічний розвиток АПК. Достатнє, що відповідає сучасним вимогам техніко-технологічне забезпечення сільського господарства сприяє зростанню фінансово-економічних показників та рівню конкурентоспроможності вітчизняних аграріїв. Проте в Україні залишається невирішеною проблема техніко-технологічного оновлення сільськогосподарського виробництва з цілого ряду суб'єктивних та об'єктивних причин, які потребують виявлення і пошуку шляхів їх усунення.

На сьогодні залишається високою питома енергоємність та металомісткість виробництва сільськогосподарської продукції у порівнянні з провідними країнами світу; недостатньо систематизовані пропозиції щодо невідкладних заходів державної підтримки впровадження пріоритетних технологій та технічних засобів; відсутня стратегія стимулювання інвестицій у розвиток вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу; потребують наукового обґрунтування механізми підтримки створення та функціонування технологічних і техніко-сервісних обслуговуючих кооперативів; не обґрунтовані економічно стійкі джерела фінансової підтримки техніко-технологічного оновлення сільськогосподарського виробництва; потребують подальшого розвитку форми і механізми державного сприяння

техніко-технологічному оновленню та інноваційному розвитку агропромислового виробництва.

Вирішальну роль у розвитку та прибутковості аграрного сектору економіки відіграють наявність й органічна єдність капіталу – земельних ресурсів, засобів і предметів праці, робочої сили та підприємництва. Значимим обов'язковим елементом сільськогосподарського виробництва є основні виробничі засоби. Від їх якісного стану та структурного складу, рівня капіталооснащеності угідь і капіталоозброєності праці залежить результативність господарської діяльності, розвиток сільського підприємства та сільськогосподарської галузі в цілому. Нині кількісні та якісні параметри основних виробничих засобів сільськогосподарських підприємств України не сприяють високим конкурентним позиціям вітчизняних аграріїв, перш за все середніх та малих форм господарювання на селі.

У досліджених середньостатистичних господарствах Німеччини з подібною до України виробничою спеціалізацією та концентрацією виробництва на 1 га сільськогосподарських угідь припадає в 9,4 раза більше машин та обладнання ніж в середньому по Україні. Рівень транспортного забезпечення німецьких господарств також вище – у 10,4 раза [10].

Фактична оснащеність сільського господарства України в розрахунку на одиницю площі значно відстає по цьому показнику від ряду інших країн. Так, станом на 1 січня 2018 року вартість основних засобів на 1 га сільськогосподарських угідь в Україні була менша порівняно з аналогічним показником у Польщі – 20,1 рази, у Великобританії – 25,2 рази, в Чехії – 25,6 рази, в Угорщині – 31,7, Франції – 33,5 рази та в Німеччині – 88,4 рази.

За останні 5 років вартість основних засобів сільського господарства, мисливства та надання пов'язаних із ними послуг зросла більш як в 2,4 рази із 167,3 до 399,5 млрд. грн. При цьому необхідно також відмітити, що основою зростання крім інвестицій, були інфляційні процеси. За цей період часу значно зросли ціни на промислову продукцію, будівельно-монтажні роботи, що зв'язано з курсом гривні, який впав більш ніж втричі.

Якщо ж порівнювати вартість основних виробничих засобів сільського господарства з показниками 1990 року України в складі Радянського Союзу, то вражає суттєва різниця між показниками, що були приведені нами до співрозмірних – 4014,0 млрд грн. (ціни 2018 р.) у 1990 році та фактично обрахованих 399,5 млрд. грн у 2018 році, або в 10 раз менше.

За власними розрахунками, реальна ринкова (справедлива) вартість основних засобів сільського господарства, мисливства та надання пов'язаних із ними послуг на кінець 2018 року мала б складати 923,6 млрд. грн., або більше як удвічі від даних Державної служби статистики – 399,5 млрд. грн.. Звідси, амортизаційні відрахування, що відображаються у собівартості сільськогосподарської продукції склали б не 28,7 млрд грн. (дані державної служби статистики), а реальну необхідну величину для розширеного відтворення $923,6 \times 0,07 = 64,7$ млрд. грн. Тобто, у собівартість сільськогосподарської продукції у 2018 році було не включено додатково 36,0 млрд. грн.

Наслідком недооцінки галузевих основних засобів є знівельовані абсолютні та відносні фінансово-економічні показники сільськогосподарської діяльності, зокрема амортизаційні відрахування, собівартість, фінансовий результат та рентабельність. Це відбулося тому, що більше 22 років, ще з 1996 року у сільськогосподарському виробництві не проводилася індексація основних засобів. Відсутність дієвої практики переоцінки основних засобів в сільськогосподарських підприємствах пояснюється недоліками нормативно-правового забезпечення цього процесу, зокрема обов'язковістю незалежної експертної оцінки основних засобів для їх переоцінки в обліку.

Важливим економічним елементом, який визначає показники результативності аграрного виробництва, є основні засоби, зокрема їх вартісні параметри. Реальна вартість основних засобів визначає фінансово-майновий стан підприємства. Вартість основних засобів у частині амортизаційних відрахувань є складовою собівартості сільськогосподарської продукції, яка позначається на значеннях фінансових результатів і рентабельності аграрного виробництва.

Також можна відмітити, що у 2018 році розмір амортизаційних відрахувань у сільському господарстві склав 27,9 млрд. грн, або 7,0 % від загальної вартості основних засобів. Це майже на 50% більше, чим рік назад – у 2017 році було лише 19,0 млрд. грн.. Якщо взяти до уваги, що протягом 2018 року було введено в дію нових основних засобів на 55,1 млрд. грн., а вибуло – лише 28,7 млрд. грн., то складається досить парадоксальна ситуація щодо реального стану визначення ринкової (справедливої) вартості основних засобів, так як вибувають основні засоби, які обліковуються в цінах їх придбання, а це 10-15-20 років тому назад, або й старше, а придбаваються вони вже у сьогоднішніх цінах.

При визначення нормативної потреби була визначена розрахункова вартість основних засобів на кінець 2018 року, а також окремо вартість для сільськогосподарських підприємств та господарств населення. Загальна вартість для всіх категорій господарств у 2020 році складе 1734,4 млрд.грн, а в 2025 році – 2224,4 млрд грн., а це відповідно у 1,9 та 2,4 рази більше, ніж реальна справедлива, або ринкова вартість, що склалася на кінець 2018 року.

Основна проблема полягає в тому, що наявних обсягів інвестування недостатньо для забезпечення необхідної моделі відтворення галузевих основних виробничих засобів. Забезпеченість сільського господарства основними виробничими засобами не відповідає потребам виробництва. Так, в 2018 році в сільськогосподарських підприємствах фактична наявність основних засобів в розрахунку на 1 га угідь порівняно з нормативною їх потребою становила лише близько п'ятої частини.

Ситуація, що склалася з ресурсним забезпеченням господарських формувань, свідчить про потребу в модернізації основних засобів, відновленні втраченого технічного потенціалу та його подальшому розвитку, впровадженні досягнень науково-технічного прогресу у відповідності до сучасних вимог конкурентоспроможного виробництва.

Висновки та пропозиції

Необ'єктивність показників Державної служби статистики України, і, як наслідок, інформаційної бази макроекономічного характеру, обумовлюють недостатню обґрунтованість державної регуляторної політики в частині розвитку сільського господарства.

Внаслідок цього:

- приймаються (можуть прийматися) необ'єктивні рішення щодо державного регулювання сільського господарства та системи його оподаткування;

- занижується фактична капіталізація сільськогосподарських підприємств, що обмежує, зокрема, їх можливості залучення кредитних та інвестиційних ресурсів.

На наш погляд, необхідна відповідна об'єктивна інформація, в тому числі щодо стану та вартості основних засобів. В зв'язку з вищевикладеним є потреба у переоцінці основних засобів сільського господарства, проведення якої пропонується науковцями ННЦ «Інститут аграрної економіки» двома шляхами:

- разової загальногалузевої індексації балансової вартості основних засобів;

- масової переоцінки основних засобів за справедливою вартістю відповідно до методики експертної оцінки.

Список літератури

1. *Андрійчук В. Г.* Економіка підприємств агропромислового комплексу: підручник. Київ. КНЕУ, 2013. 779 с.

2. *Я. К. Білоусько, В. Л. Товстолят.* Удосконалення техніко-технологічного оснащення аграрного виробництва. Київ. ННЦ ІАЕ, 2012. 59 с.

3. *Ю.О. Лупенко, О.В. Захарчук, М.М. Могилова.* Наукове забезпечення техніко-технологічного оновлення аграрного виробництва в Україні. Економіка АПК. 2017. № 5. С. 5–12.

4. *Іванишин В. В.* Організаційно-економічні засади відтворення і ефективного використання технічного потенціалу аграрного виробництва: монографія. Київ. ННЦ ІАЕ, 2011. 350 с.

5. *Лупенко Ю. О., Захарчук О. В., Вишневецька О. В.* Матеріально-технічне забезпечення сільського господарства України: посібник; за ред. Ю. О. Лупенка та О. В. Захарчука. Київ. ННЦ ІАЕ, 2015. 144 с.

6. *Лупенко Ю.О., Захарчук О.В., Пугачов МІ. та ін.* Довідник економіста сільськогосподарського підприємства; за ред. Ю.О. Лупенка та О.В. Захарчука. Київ. ННЦ ІАЕ, 2018. 600 с.

7. *Могилова М М* Основні засоби сільськогосподарських підприємств : стан, оцінка, відтворення : монографія. Київ. ННЦ «ІАЕ», 2016. 404 с.